

УДК 796:796.071.4+796.071.42.065.4

DOI <https://doi.org/10.24195/olympicus/2024-1.10>**Кліменко Анастасія Віталіївна**

аспірантка кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ORCID ID: 0000-0001-5830-7679

Башавець Наталія Андріївна

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики фізичної культури
та спортивних дисциплін
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ORCID ID: 0000-0002-8387-3602

Дразіна (Долгієр) Євдокія Володимирівна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент, завідувачка кафедри теорії і методики
фізичної культури та спортивних дисциплін
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ORCID ID: 0000-0002-2818-8274

СИСТЕМНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕГУЛЮВАННЯ КАДРОВОГО РЕСУРСУ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

*Організація кадрового забезпечення є одним з актуальних та складних питань у сфері фізичної культури і спорту в Україні. В системі підготовки кадрів для фізкультурно-оздоровчих та спортивних організацій досягнуто певних успіхів: відбувається перебудова та адаптація фахової профільної освіти; збережено мережу закладів вищої освіти; продовжується процес реструктуризації спеціальностей з підготовки профільних фахівців; розпочато процес розробки професійних стандартів; продовжується процес розробки державних стандартів підготовки кадрів. Серед невирішених питань залишаються процеси розподілу, розстановки, зайнятості, мотивації та регулювання кадрового ресурсу. **Мета** – розкриття структури управління та функцій регулювання формування кадрового ресурсу фізкультурно-спортивного профілю. **Методи дослідження:** аналіз літературних джерел та офіційних документів, системний аналіз, структурно-функціональний аналіз. **Результати дослідження.** Ефективне використання кадрового ресурсу в умовах ринкових відносин та нестабільності, ставить низку принципових задач для менеджменту фізкультурно-спортивних організацій та системи профільної освіти. Регулювання формування та використання кадрового ресурсу відображається в основних принципах кадрової політики як держави, регіональних органів влади, а також внутрішнього менеджменту фізкультурно-спортивних організацій. Ставлення до талановитих, кваліфікованих, досвідчених фахівців, як до джерела конкурентної переваги виступає запорукою розвитку всієї сфери фізичної культури і спорту. Регулювання кадрового ресурсу сфери фізичної культури і спорту включає: сукупність цілей, задач, принципів, методів, технологій, засобів, ресурсів та інструментів з відбору, навчання, використання, розвитку професійних знань, умінь, навичок, можливостей фахівців; вирішення завдань ефективного найму, утримання персоналу і розвитку кадрового потенціалу фізкультурно-спортивної організації через виконання таких ключових заходів, як підбір персоналу і формування бази кадрового потенціалу на основі використання сучасних технологій і методів роботи; формування корпоративної культури; управління підвищенням кваліфікації, ефективністю, винагородами.*

До сучасних тенденцій регулювання кадрового ресурсу сфери фізичної культури і спорту слід віднести вивчення контексту європейського та національного ринків праці, нових трендів у секторі вищої освіти; аналіз мінливих змін кваліфікаційного ландшафту в умовах нестабільності поточного часу; інтеграція професійного ринку праці; впровадження практики академічного визнання; активізація студентської мобільності під впливом кризи вартості життя та наслідків пандемії, а також війни.

Ключові слова: організаційна структура, функції, кадри, процеси, політика, профільність.

Вступ. Організація кадрового забезпечення є одним з актуальних та складних питань у сфері фізичної культури і спорту в Україні. В системі підготовки кадрів для фізкультурно-оздоровчих та спортивних організацій досягнуто певних успіхів: відбувається перебудова та адаптація фахової профільної освіти; збережено мережу закладів вищої освіти; продовжується процес реструктуризації спеціальностей з підготовки профільних фахівців; розпочато процес розробки професійних стандартів; продовжується процес розробки державних стандартів підготовки кадрів [4, 5]. Серед невирішених питань залишаються процеси розподілу, розстановки, зайнятості, мотивації та регулювання кадрового ресурсу.

Мета дослідження – розкриття структури управління та функцій регулювання формування кадрового ресурсу фізкультурно-спортивного профілю.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та офіційних документів, системний аналіз, структурно-функціональний аналіз.

Результати дослідження. Проблеми аналізу кадрової політики в сфері фізичної культури і спорту; оцінки ефективного використання трудових ресурсів та кадрового потенціалу постійно перебуває в центрі уваги вчених різних галузей: економістів, соціологів, фахівців державного управління та сфери фізичної культури і спорту [2, 3, 8].

Певне місце в цій системі займає система підготовки кадрів, а саме система вищої освіти. Бахрушиним В.Є. відновлення системи вищої освіти України в повоєнний період розглядається як одне з ключових завдань становлення її як успішної європейської держави й повноправного члена Європейського Союзу. Автором зазначено важливі принципи відновлення, серед яких узгодженість завдань за різними напрямками (державне управління, державна безпека, економічний і соціальний розвиток, охорона здоров'я, культура тощо) та спрямованість на прискорення інтеграції до Європейського Союзу. Водночас плани відновлення у сфері вищої освіти, на думку автора, повинні бути узгоджені зі стратегіями розвитку інших ланок освіти, ресурсними обмеженнями (час, кадри, фінанси, обладнання тощо), з прогнозами розвитку ринку праці й технологій в Україні та світі [1].

Заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців в сфері фізичної культури і спорту, за спеціальностями, які є актуальними на ринку праці, на нашу думку, виступають основними акторами процесу регулювання кадрового ресурсу. Аналіз сучасного стану кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту, свідчить про ряд проблем, які перешкоджають ефективності реалізації кадрової політики, регулюванню кадрового ресурсу та використанню кадрового потенціалу сфери фізичної культури і спорту.

Серед сучасних викликів діяльності закладів вищої освіти в системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для сфери фізичної культури слід зазначити:

- розгалужена мережа закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальностями 014.11 Середня освіта (Фізична культура), 017 Фізична культура і спорт, що, на наш погляд потребує окремого обґрунтування в розрізі конкретного регіону;
- співвідношення кількості студентів до кількості викладачів у закладах вищої освіти;
- вимушена міграція здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників, що спричиняє відтік фахівців та втрату кадрового потенціалу по оновленню ринку праці;
- стан фінансування закладів вищої освіти;
- нестабільність у визначенні показників результативності та профільності закладів вищої освіти;
- розробка механізмів забезпечення якості освіти;

– нормативне врегулювання спеціальностей та галузей знань, що спричиняє оновлення та розробку державний стандартів з підготовки фахівців та стримує розробку професійних стандартів;

– стан реформування сфери освіти та науки [1, 6, 7].

Регулювання кадрового ресурсу, як складова кадрової політики сфери фізичної культури і спорту, за своєю сутністю є багатофункціональним поняттям, що визначає зміст правового, організаційного, змістового, діяльнісного компонентів системи підготовки фахівців сфери за відповідними галузями знань, спеціальностями, системи післядипломної освіти, підвищення кваліфікації, як умови вдосконалення профільної фахової компетенції працівників фізичної культури і спорту.

Сучасні реалії формують основні завдання удосконалення системи кадрового забезпечення діяльності сфери фізичної культури і спорту, а саме: розробка і затвердження нормативів кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту для формування державного замовлення на підготовку відповідних фахівців; оптимізація кількості закладів вищої та фахової передвищої освіти, які готують таких фахівців; удосконалення порядку ліцензування та акредитації закладів вищої освіти, які проводять підготовку фахівців; удосконалення механізму залучення, підготовки та використання волонтерів у сфері фізичної культури і спорту; створення інноваційних науково-навчальних та спортивних комплексів на базі закладів вищої освіти; навчально-методичне забезпечення сфери фізичної культури і спорту; удосконалення вимог до змісту, обсягу та якості вищої освіти, що визначаються загальною метою освітньої і професійної підготовки кадрів для сфери фізичної культури і спорту.

Регулювання кадрового ресурсу сфери фізичної культури і спорту розглядається як одна з основних проблем, які необхідно вирішити у рамках Плану відновлення у сферах молодіжної політики, фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання. Це обумовлено тим, що, як зазначають експерти Національної ради з відновлення України від наслідків війни, фактично зупинено реалізацію ключових програмних документів: Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року, Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року, виконання завдань Плану заходів на 2021-2022 роки щодо реалізації першого етапу Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, частково призупинена реалізація завдань, визначених Положенням про соціальний проект «Активні парки – локації здорової України»; державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021-2025 роки працює на 10%.

Окремої уваги приділяється питанням освіти дорослих у сучасному суспільстві. В останні роки надання відповідних можливостей для підвищення кваліфікації та перекваліфікації для дорослих стає необхідністю через глобальні мегатренди, що впливають на ринки праці, як внутрішні так і зовнішні. У результаті спільноту посилюються освітні можливості продовж усього життя. Успішне розгортання цих ініціатив вимагає узгодженого набору політик, причому забезпечення якості є надзвичайно важливим аспектом освіти і навчання дорослих. Воно охоплює процеси та процедури, які впроваджуються для оцінювання та покращення якості провайдерів та програм навчання дорослих. Забезпечення якості передбачає використання стандартів якості та інструментів оцінювання для оцінки різних аспектів надання послуг з метою забезпечення того, щоб здобувачі отримували якісну освіту, мали позитивний досвід навчання та здобували необхідні знання для досягнення професійних і особистих цілей. Серед викликів, що розробки ефективного механізму забезпечення якості освіти дорослих є недостатній порівняльний міжнародний досвід у цій сфері; знайомство з моделями забезпечення якості освіти та індикаторами для синтезу, класифікації та порівняння цих механізмів за ключовими вимірами.

З точки зору структурно-функціонального аналізу, процес регулювання кадрового ресурсу сфери фізичної культури і спорту можна представити, як певну організаційну структуру, яка складається з таких елементів:

– ключові характеристики, з урахуванням регіонального аспекту;

- процеси оцінки використання кадрів;
- наявність відповідального органу;
- інструменти та методи оцінки використання
- результати використання кадрового потенціалу;
- розробка механізму визнання професійних кваліфікацій в сфері фізичної культури і спорту;
 - забезпечення послідовного та ефективного підходу до сертифікації діяльності;
 - самооцінка діяльності ключових стейкхолдерів (закладів загальної середньої освіти, закладів фахової передвищої та вищої освіти, центрів зайнятості, органів регіонального управління сферою фізичної культури і спорту, федерації роботодавців, фізкультурно-спортивних організацій), щодо визначення показників потреби у фахівцях сфери та розстановці кадрів;
 - збалансування регулювання кадрового ресурсу на рівні конкретної фізкультурно-спортивної організації, регіону, держави.

Результативною частиною цієї структури є перелік показників з метою оцінки програми з погляду соціальних результатів її реалізації:

- 1) розвиток ініціативи та творчості в роботі колективів стейкхолдерів;
- 2) покращення якості управлінських рішень;
- 3) удосконалення методів роботи;
- 4) підвищення кваліфікації управлінських кадрів;
- 5) покращення умов праці фахівців сфери фізичної культури і спорту.

Висновки. Регулювання кадрового ресурсу сфери фізичної культури і спорту включає: сукупність цілей, задач, принципів, методів, технологій, засобів, ресурсів та інструментів з відбору, навчання, використання, розвитку професійних знань, умінь, навичок, можливостей фахівців; вирішення завдань ефективного найму, утримання персоналу і розвитку кадрового потенціалу фізкультурно-спортивної організації через виконання таких ключових заходів, як підбір персоналу і формування бази кадрового потенціалу на основі використання сучасних технологій і методів роботи; формування корпоративної культури; управління підвищенням кваліфікації, ефективністю, винагородами. До сучасних тенденцій регулювання кадрового ресурсу сфери фізичної культури і спорту слід віднести вивчення контексту європейського та національного ринків праці, нових трендів у секторі вищої освіти; аналіз мінливих змін кваліфікаційного ландшафту в умовах нестабільності поточного часу; інтеграція професійного ринку праці; впровадження практики академічного визнання; активізація студентської мобільності під впливом кризи вартості життя та наслідків пандемії, а також війни.

Література:

1. Бахрушин В. Є. Відновлення системи вищої освіти України в повоєнний період: ефективність мережі та євроінтеграційні аспекти. *Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти* : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, 25 жовтня 2022 р. Київ. 2022. С. 18–24 с.
2. Олуйко В. М. Шляхи вдосконалення реалізації державної кадрової політики в регіонах України. *Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали науково-практичної конференції*. К: УАДУ, 2020. С. 33–35.
3. Прядко В. В., Пірен М. І. Ефективна кадрова політика – найважливіша державотворча цінність для реалізації реформ в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 3. С. 78–84.
4. Сурай І. Г. Державна політика кадрового забезпечення фізичної культури і спорту в Україні. *Наукові перспективи*. № 9(39), 2023. С. 22–30. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9\(39\)-22-30](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9(39)-22-30) (дата звернення 15.11.2023).
5. Жданова О. М., Чеховська Л. Я. Управління сферою фізичного виховання і спорту: навч. посіб. Дрогобич: Коло, 2009. 224 с.
6. Васьківська Г.О., Кизенко В.І., Косянчук С.В., Барановська О.В. Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект: кол. монографія. за наук. ред. д-ра пед. наук Г.О. Васьківської. Київ, 2018. 260 с.

7. Яковенко О. Державна регіональна політика як складова адміністративної реформи. *Вісн. держ. служби*. 2021. № 3. С. 17–23.

8. Espinoza R., Nerea Martinez-Yarza. Quality matters: A comparative analysis of quality assurance mechanisms in adult education and training in OECD countries. *OECD SOCIAL, EMPLOYMENT AND MIGRATION WORKING PAPERS* No. 302. 41 p. <https://doi.org/10.1787/fc5ae97c-en> (дата зверення 18.12.2023)

References:

1. Bakhrushyn, V.Ye. (2022). Vidnovlennia systemy vyshchoi osvity Ukrainy v povoiennyi period: efektyvnist merezhi ta yevrointehratsiini aspekty [Restoration of the higher education system of Ukraine in the post-war period: network efficiency and European integration aspects]. *Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu : upravlinnia, tsyfrovizatsiia, yevrointehratsiini aspekty : zbirnyk tez dopovidei IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (naukove elektronne vydannia), 25 zhovtnia 2022 r. Kyiv. S. 18–24 [in Ukrainian].

2. Oluiko, V.M. (2020). Shliakhy vdoskonalennia realizatsii derzhavnoi kadrovoi polityky v rehionakh Ukrainy [Ways to improve the implementation of the state personnel policy in the regions of Ukraine]. *Suspilni reformy ta stanovlennia hromadianskoho suspilstva v Ukraini: Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii*. K.: UADU. p. 33–35 [in Ukrainian].

3. Priadko, V.V., & Piren, M.I. (2015). Efektyvna kadrova polityka – naivazhlyvisha derzhavotvorcha tsinnist dlia realizatsii reform v Ukraini [An effective personnel policy is the most important state-building value for the implementation of reforms in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*. № 3. p. 78–84 [in Ukrainian].

4. Surai, I.H. (2023). Derzhavna polityka kadrovoho zabezpechennia fizychnoi kultury i sportu v Ukraini [State policy of personnel support for physical culture and sports in Ukraine]. *Naukovi perspektyvy*. № 9(39). p. 22–30. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9\(39\)-22-30](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9(39)-22-30) (accessed: 15.11.2023) [in Ukrainian].

5. Zhdanova, O.M., & Chekhovska, L.Ia. (2009). Upravlinnia sferoiu fizychnoho vykhovannia i sportu [Management of the field of physical education and sports]: navch. posib. Drohobych. Kolo. 224 p. [in Ukrainian].

6. Vaskivska, H.O., Kyzenko, V.I., Kosianchuk, S.V., & Baranovska, O.V. (2018). Formuvannia zmistu profilnogo navchannia: teoretyko-metodolohichni aspekt [Formation of the content of specialized training: theoretical and methodological aspect]: kol. monohrafiia. za nauk. red. d-ra ped. nauk H.O. Vaskivskoi. Kyiv. 260 p. [in Ukrainian].

7. Iakovenko, O. (2021). Derzhavna rehionalna polityka yak skladova administratyvnoi reformy [State regional policy as a component of administrative reform]. *Visn. derzh. sluzhby*. № 3. p. 17–23 [in Ukrainian].

8. Espinoza, R., & Nerea, Martinez-Yarza (2023). Quality matters: A comparative analysis of quality assurance mechanisms in adult education and training in OECD countries. *OECD SOCIAL, EMPLOYMENT AND MIGRATION WORKING PAPERS* No. 302. 41 p. <https://doi.org/10.1787/fc5ae97c-en> (accessed: 18.12.2023) [in English].

Klymenko Anastasiia, Bashavets Nataliia, Drazina (Dolhiier) Yevdokiia

SYSTEM-FUNCTIONAL ANALYSIS OF HUMAN RESOURCE REGULATION IN THE SPHERE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Relevance of the problem. *Organization of staffing is one of the pressing and complex issues in the field of physical culture and sports in Ukraine. Certain successes have been achieved in the system of training personnel for physical education, health and sports organizations: restructuring and adaptation of professional specialized education is taking place; the network of higher education institutions has been preserved; the process of restructuring specialties for the training of specialized specialists continues; the process of developing professional standards has begun; the process of developing state standards for personnel training continues. Among the unresolved issues remain the processes of distribution, placement, employment, motivation and regulation of human resources. The purpose of the work is to reveal the management structure and functions of regulating the formation*

of personnel resources in the physical culture and sports profile. **Research methods:** analysis of literary sources and documents, system analysis, structural and functional analysis. **Research results.** Effective use of human resources in conditions of market relations and instability poses a number of fundamental tasks for the management of physical education and sports organizations and the system of specialized education. Regulation of the formation and use of human resources is reflected in the basic principles of personnel policy of the state, regional authorities, as well as the internal management of physical culture and sports organizations. Treating talented, qualified, experienced specialists as a source of competitive advantage is the key to the development of the entire sphere of physical culture and sports. Regulation of human resources in the field of physical culture and sports includes: a set of goals, objectives, principles, methods, technologies, means, resources and instruments for the selection, training, use, development of professional knowledge, abilities, skills, capabilities of specialists; solving the problems of effective recruitment, retention of personnel and development of personnel potential of a physical culture and sports organization through the implementation of such key activities as personnel selection and the formation of a personnel potential base based on the use of modern technologies and work methods; formation of corporate culture; management of professional development, efficiency, rewards.

Modern trends in regulating human resources in the field of physical education include research into the context of the European and state labor markets, the latest trends in the higher education sector; analysis of the changing changes in the qualification landscape in the conditions of instability of the current time; integration of the professional labor market; introducing the practice of academic recognition; intensification of student mobility under the influence of the cost of living crisis and the consequences of the pandemic, as well as war.

Key words: organizational structure, functions, personnel, processes, policy, profile.